

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO RŪMAI

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

2026-03-09 Nr. 1.03-0094

DĖL TEISĖS AKTO PROJEKTO NR. 26-2551

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai, išnagrinėję Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymo „Dėl Žemės ūkio ministro 2023 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 3D-92 „Dėl Paramos už žemės ūkio naudmenas ir kitus plotus bei ūkinius gyvūnus paraiškos ir tiesioginių išmokų administravimo bei kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą Nr. 26-2551 (toliau – Projektas), teikia šias pastabas bei pasiūlymus:

1) Projekto 19.2. papunktyje siūloma iš galimų žemės ūkio augalų, už kuriuos mokama susietoji parama, sąrašo išbraukti cukinijas, ridikus ir ropes.

Pažymėtina, kad dalis ūkių specializuojasi šių daržovių auginime ir yra prisiėmę ilgalaikius įsipareigojimus pagal įvairias investicines Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginio plano (toliau – Strateginio plano) priemones (pvz., ūkių modernizavimą ar jaunųjų ūkininkų įsikūrimas). Ūkininkai yra investavę į infrastruktūrą, techniką bei technologinius sprendimus, todėl šių kultūrų pašalinimas iš susietosios paramos sistemos galėtų neigiamai paveikti jų finansinius rezultatus ir sukelti riziką projektų įgyvendinimo tęstinumui.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad sprendimai dėl šių kultūrų vertinimo buvo grindžiami remiantis vienu metų duomenimis, kai daugelyje Lietuvos regionų vyravo ūkininkams itin nepalankios meteorologinės sąlygos. Tokie duomenys gali nevisiškai atspindėti realų šių kultūrų ekonominį ir agronominį potencialą įprastomis sąlygomis.

Atsižvelgdami į tai, siūlome neišbraukti cukinijų, ridikų ir ropių iš susietajai paramai tinkamų kultūrų sąrašo ir šių kultūrų atveju taikyti analogiškus kontrolės mechanizmus kaip ir kitoms kultūroms, pavyzdžiui, numatant privalomą derliaus fiksavimą nuotraukomis ar kitus derliaus buvimo patvirtinimo būdus.

Tuo atveju, jei būtų nuspręsta keisti susietosios paramos taikymo apimtį minėtoms kultūroms, siūlome svarstyti kompromisinį sprendimą – išlaikyti galimybę gauti susietąją paramą cukinijoms, ridikams ir ropėms bent jau smulkiems ir jaunesiems ūkininkams, pavyzdžiui, auginantiems iki 5 ha šių kultūrų.

Toks sprendimas leistų išvengti neproporcingo poveikio ūkiams, kurie yra prisiėmę įsipareigojimus pagal Strateginio plano investicines priemones, taip pat padėtų sumažinti rizikas, susijusias su projektų įgyvendinamumu ir ūkių finansiniu stabilumu.

2) Projekto 19.3. papunktyje nustatyta, kad įdirboje ariamojoje žemėje iki derliaus nuėmimo turi būti užtikrinama, jog auginamos daržovės būtų auginamos eilėmis ir vyrautų.

Pažymėtina, kad toks reikalavimas ne visais atvejais yra pagrįstas praktiniu požiūriu. Smulkūs daržovių ūkiai, ypač ekologinės gamybos sektoriuje, dažnai taiko įvairias daržovių auginimo technologijas ir mišraus auginimo sistemas, kurios nėra grindžiamos vienos kultūros lauko ar griežto eiliškumo principu. Tokiuose ūkiuose daržovės gali būti auginamos mišriuose plotuose ar mažesnėse lysvėse, todėl formalus reikalavimas auginti jas būtinai eilėmis gali neatitikti realios agronominės praktikos ir riboti dalies ūkių galimybes dalyvauti paramos priemonėje.

Chamber of Agriculture of the Republic of Lithuania

Asociacija
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 135199748
K. Donelaičio g. 2, LT-44213 Kaunas, Lietuva, Lithuania

Tel. (8 37) 400 351
Phone +370 37 400 351
Faks. (8 37) 400 350
Fax +370 37 400 350
El. paštas zur@zur.lt

<http://www.zur.lt>
PVM mokėtojo kodas LT351997412
Atsiskait. sąskaita Nr. LT717300010002241806
AB Swedbank bankas, banko kodas 73000

Svarbu ir tai, kad ekologinės gamybos ūkiuose daržovių auginimas jau yra kontroliuojamas sertifikavimo sistemoje – produkcija sertifikuojama, o auginimas fiksuojamas ekologinės gamybos žurnaluose ir tikrinamas kasmetinių kontrolės procedūrų metu. Todėl tokiais atvejais veiklos tikslas – užtikrinti, kad daržovės būtų realiai auginamos ir vyrautų deklaruojamame plote – gali būti pasiektas ir kitomis kontrolės priemonėmis, nereikalaujant griežto auginimo eilėmis principo.

Atsižvelgiant į tai, siūlome numatyti išimtį sertifikuotiems ekologinės gamybos plotams ir Projekto 19.3 papunktį išdėstyti sekančiai: „19.3. įdirbtoje ariamojoje žemėje iki derliaus nuėmimo užtikrinti, kad auginamos daržovės būtų auginamos eilėmis (**išskyrus sertifikuotus pagal ekologinės gamybos taisykles plotus**) ir vyrautų.“.

Toks sprendimas leistų išlaikyti priemonės tikslą – užtikrinti realią daržovių gamybą ir jų vyravimą deklaruojamame plote – kartu išvengiant technologinio šališkumo ir sudarant galimybės paramos priemonėje dalyvauti smulkiesiems bei ekologiniams ūkiams, taikantiems įvairias agronomines praktikas.

3) Projekto 54 punkte siūloma nustatyti, kad nuo 2026 m. pareiškėjai, prisiėmę įsipareigojimus pagal Strateginio plano veiklą „*Neariminės tausojamosios žemdirbystės technologijos*“ ir taikantys tiesioginės sėjos būdą, po sėjos turėtų palikti ne mažiau kaip 75 proc. neįdirbto dirvos paviršiaus, padengto ražiena ir augalų liekanomis (vietoje šiuo metu taikomo 50 proc. reikalavimo).

Atkreipiame dėmesį, kad šiuo metu galiojančios paramos priemonės sudaro galimybę ūkininkams įsigyti tiesioginės sėjos ar juostinio dirbimo technologiją taikančias sėjamasias. Pasinaudoję šia parama ūkininkai yra prisiėmę finansinius ir veiklos įsipareigojimus, taip pat planavo dalyvauti Strateginio plano ekoschemoje „*Tiesioginė sėja*“. Padidinus privalomą neįdirbto dirvos paviršiaus dalį iki 75 proc., dalis ūkių faktiškai nebeatitiktų nustatytų reikalavimų, nors investicijos į technologijas buvo atliktos vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu.

Be to, procentinės neįdirbto dirvos paviršiaus dalies nustatymas praktikoje gali kelti vertinimo neapibrėžtumo. Šiuo metu nėra aiškiai apibrėžtos metodikos, kaip objektyviai nustatyti, kokia dirvos paviršiaus dalis yra padengta augalų liekanomis, todėl vertinimas gali tapti subjektyvus ir priklausyti nuo tikrinančio asmens interpretacijos, pasirinktos vertinimo vietos ar laiko. Taip pat augalų liekanų pasiskirstymas lauke dažnai būna netolygus dėl derliaus nuėmimo technologijų, šiaudų paskleidimo ar meteorologinių veiksnių, o skirtingos kultūros palieka nevienodą augalinių liekanų kiekį. Dėl šių priežasčių procentinio padengimo nustatymas vizualiniu būdu gali būti netikslus ir sudaryti prielaidas ginčams tarp ūkininkų ir kontrolę vykdančių institucijų.

Atsižvelgdami į tai, siūlome atsisakyti Projekto nuostatos, kuria didinamas privalomas neįdirbto dirvos paviršiaus procentas iki 75 proc., ir palikti šiuo metu galiojančią 50 proc. reikalavimą. Toks sprendimas užtikrintų teisėtų lūkesčių apsaugą ir leistų išvengti situacijų, kai ūkininkai, investavę į atitinkamas technologijas pagal galiojančius reikalavimus, netenka galimybės naudotis numatyta parama. Taip pat siūlytina svarstyti galimybę taikyti objektyvesnius technologijos taikymo vertinimo kriterijus, pvz., vertinant ūkyje naudojamą tiesioginės sėjos techniką ar kitus aiškiai identifikuojamus technologinius sprendimus.

4) Projekto 47.8.2. papunktyje siūloma įtvirtinti privalomą reikalavimą pareiškėjui, siekiančiam gauti paramą pagal Strateginio plano kompleksinės ekologinės sistemos veiklą „*Tarpiniai pasėliai*“ – įsėti einamaisiais metais iki rugpjūčio 1 d. į pagrindinius žemės ūkio augalus (pluoštinės kanapės gali būti sėjamos tik po einamųjų metų birželio 30 d.) ir nepertraukiamai išlaikyti bent 8 savaites (leidžiama tvarkyti (smulkinti, voluoti) nesuardant dangos). Posėlis turi būti matomas lauke iki einamųjų metų spalio 1 d.

Atkreipiame dėmesį, kad Projekto nuostatose „posėlio“ ir „įsėlio“ sąvokos apibrėžiamos labai panašiai ir faktiškai tampa beveik tapačios, nors agronominėje praktikoje jų reikšmės nėra vienodos. Paprastai posėlis suprantamas kaip atskiras augalų pasėlis, sėjamas po pagrindinio derliaus nuėmimo ir auginamas tarp dviejų pagrindinių kultūrų vegetacijos laikotarpių ir naudojamas kaip tarpinis pasėlis. Tuo tarpu įsėlis – augalai, sėjami kartu su pagrindiniu pasėliu

arba į jau augantį paselį, kad jie vystytųsi kartu su pagrindine kultūra arba pratęstų vegetaciją po jos derliaus nuėmimo. Dabartiniame Projekte šių sąvokų turinys iš esmės suvienodinamas.

Tokie formuluotės pakeitimai gali sudaryti prielaidas priemonės tikslus įgyvendinti tik formaliai. Praktikoje tai gali reikšti, kad į pagrindinį paselį įsėjamas nedidelis augalų kiekis vien tam, kad tam tikrą laiką būtų matomas lauke, tačiau toks paselis nesudaro pakankamos augalinės dangos, nesukuria reikšmingos biomasės ir nesuteikia tikėtinos aplinkosauginės naudos (dirvožemio apsaugos nuo erozijos, azoto išplovimo mažinimo ar organinės medžiagos kaupimo dirvoje). Dėl to, atsiranda galimybė deklaruoti tarpinį paselį tik formaliai, siekiant atitikti reikalavimus ir gauti paramą, nors realus agronominis ir aplinkosauginis efektas gali būti minimalus arba visai nepasiekiamas.

Taip pat pažymėtina, kad švelninant Strateginio plano veiklos „*Tarpinių paselių*“ ekologinės veiklos reikalavimus gali dar labiau didėti pareiškėjų skaičius, kuris ir šiuo metu viršija Strateginio plano tikslus. Dėl to, gali didėti šiai veiklai reikalingas finansavimas ir atsirasti poreikis persikirstyti lėšas iš kitų aplinkosauginių veiklų.

Atsižvelgiant į tai, siūlome tikslinti Projekto nuostatas, aiškiai atskiriant „posėlio“ ir „įsėlio“ sąvokas bei užtikrinant, kad Strateginio plano veiklos „*Tarpiniai pasėliai*“ reikalavimai skatintų realų tarpinio pasėlio agronominį ir aplinkosauginį efektą, o ne tik formalų reikalavimų įvykdymą.

5) Taip pat siūlome tobulinti ir kitas šiuo metu galiojančių Paramos už žemės ūkio naudmenas ir kitus plotus bei ūkinius gyvūnus paraiškos ir tiesioginių išmokų administravimo bei kontrolės taisyklių, patvirtintų 2023 m. vasario 20 d. Žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-92 (toliau – Taisyklės), nuostatas:

5.1) Taisyklių 5.11. papunktyje nurodoma, kad soduose, uogynuose ir riešutynuose esantys dirbtiniai tvenkiniai, keliukai su kietąja ar buriąja danga ir užuovėjinės juostos į tinkamą paramai plotą neįtraukiami, tačiau į tinkamą paramai plotą, matuojant nuo eilių vidurio, gali būti įtraukti kai kurie pievų plotai.

Daržininkystės sektoriuje yra taikoma daug ir įvairių šiuolaikinių technologijų auginant jas lysvėse dengtose plėvele, naudojant įrengtas lašelinio laistymo sistemas. Tokiose auginimo sistemose neišvengiamai reikalingos galulaukės ir pravažiuojimai naudojami pasėlių priežiūrai, technikos judėjimui ir produkcijos nuėmimui siekiant išvengti laistymo sistemų pažeidimų ir žalos auginamoms daržovėms. Jei tai nėra teisiškai įtraukiama į tinkamą paramai gauti plotą, tai nepagrįstai mažina deklaruojamą plotą ir sudaro nevienodas sąlygas skirtingų žemės ūkio šakų augintojams.

Siekiant užtikrinti vienodą požiūrį į skirtingų specializacijų ūkius bei atsižvelgiant į daržininkystės technologinius reikalavimus, tikslinga būtų numatyti, kad daržovių plotuose esantys technologiniai tarpai taip pat galėtų būti įtraukiami į tinkamą paramai plotą, jei jų plotis neviršija nustatytų ribų.

Įvertinus tai, siūlome numatyti, kad į tinkamus paramai plotus būtų įtraukti ir daržovių plotuose esantys pievų plotai, išdėstant Taisyklių 5.11. papunktį sekančiai:

„5.11. soduose, uogynuose, ~~ir~~ **riešutynuose ir daržovių plotuose** esantys dirbtiniai tvenkiniai, keliukai su kietąja ar buriąja danga ir užuovėjinės juostos į tinkamą paramai plotą neįtraukiami, tačiau į tinkamą paramai plotą, matuojant nuo eilių vidurio, gali būti įtraukti tokie pievų **ar dirbamos žemės** plotai:

5.11.1. kurių plotis tarp eilių soduose ir riešutynuose – iki 8 metrų (nuo lajos iki lajos), o uogynuose – iki 5 metrų (nuo lajos iki lajos);

5.11.2. kurių plotis nuo kraštinės eilės iki sodo ir riešutyno ribos – iki 8 metrų (iki 12 metrų galulaukėse, matuojamas iki lajos), o iki uogyno ribos – iki 5 metrų (iki 8 metrų galulaukėse matuojamas iki lajos);

5.11.3. kurių plotis tarp eilių, nuo kraštinės eilės iki daržovių ribos bei galulaukėse daržovių plotuose – iki 5 metrų.“

5.2) Pažymime, kad ekologinėje gamyboje remiamos ir tam tikros retos ar nišinės augalų rūšys, kaip pvz., apyniai ir ožerškiai, pripažįstant jų agronominę, ekonominę bei aplinkosauginę vertę. Atsižvelgiant į augančius rinkos poreikius bei vartotojų paklausą Lietuvoje pradėdami auginti kultūriniai šėivamedžiai (*Sambucus nigra*), įveisiant ne pavienius augalus mišriuose

uogynuose, o specializuotas, didesnes nei 0,5 ha ploto plantacijas. Tačiau šiuo metu Taisyklių 2 priede – Žemės ūkio naudmenų ir kitų plotų klasifikatoriuje (toliau – Klasifikatorius) šeivamedžiui nėra suteikto atskiro deklaravimo kodo, todėl tokie plotai negali būti tinkamai deklaruojami ir administruojami kaip savarankiška kultūra, o tai sudaro kliūtis kompensacinės paramos gavimui.

Šeivamedis yra daugiametis augalas, kurio produkcija – uogos ir žiedai – naudojama maisto, farmacijos, kosmetikos pramonėje. Ekologinėje gamyboje šeivamedis pasižymi dideliu prisitaikymu, atsparumu ligoms ir kenkėjams, todėl gali būti sėkmingai auginamas be sintetinių augalų apsaugos priemonių, taip atitinkdamas ekologinės gamybos principus. Šeivamedis yra reikšmingas biologinės įvairovės elementas: jo žiedai yra vertingas nektaro šaltinis apdulkintojams, o tanki laja sudaro buveines paukščiams bei smulkiajai faunai, prisideda prie dirvožemio struktūros gerinimo, anglies kaupimo bei kraštovaizdžio stabilumo. Todėl šios kultūros įtraukimas į Klasifikatorių atitiktų tiek aplinkosauginius, tiek ir klimato kaitos švelninimo tikslus. Ekonominiu aspektu šeivamedžio auginimas sudaro galimybes ūkiams diversifikuoti veiklą, plėtoti trumpąsias tiekimo grandines ir kurti didesnės pridėtinės vertės produktus (sirupus, ekstraktus, miltelius, arbatžoles ir pan.). Tai ypač aktualu ekologiniams ūkiams, kurių konkurencingumas grindžiamas įvairiarūšė produkcija ir nišinių rinkų išnaudojimu. Nesant deklaravimo kodo, ūkininkai negali pretenduoti į paramą, kuri analogiškais sąlygomis skiriama kitiems sodų ir uogynų augalams, taip apribojant tokių ūkių plėtrą ir investicijas. Atsižvelgiant į tai, kad šeivamedžiai jau auginami komerciniu mastu, įveisiant didesnius nei 0,5 ha plotus, yra objektyvus pagrindas šiai augalų rūšiai suteikti atskirą pasėlių deklaravimo kodą. Tai sudarytų galimybes taikyti paramos priemones bei užtikrintų vienodas sąlygas su kitais sodo ir uogyno augalais. Paramos skyrimas šeivamedžiams, kaip ir kitiems daugiamečiams uogynų ar sodų augalams, būtų pagrįstas tiek ekonomine, tiek ir aplinkosaugine nauda, taip pat atitiktų ekologinės gamybos tikslą skatinti įvairią, aukštos pridėtinės vertės bei aplinkai palankią žemės ūkio produkciją.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome Klasifikatoriuje šeivamedžiui suteikti pasėlio kodą ir mokėti kompensacines išmokas ne tik auginant juos mišriuose uogynuose, bet ir deklaruojant kaip atskirą augalo rūšį.

Pagarbiai

Direktorius

Sigitas Dimaitis